

Oliy ta'limda masofaviy ta'lim jarayonini boshqarish

Abdullayev Azimjon G'ayratjon o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida masofaviy ta'lim jarayonini samarali boshqarish masalasi ko'rib chiqiladi. Global raqamli transformatsiya va COVID-19 pandemiyasi ta'limning uzluksizligini ta'minlashda masofaviy o'qitishni asosiy vosita sifatida ilgari surdi. Biroq masofaviy ta'limning muvaffaqiyati nafaqat texnologik yechimlarga, balki uni to'g'ri boshqarishga bog'liq. Tadqiqotda ta'lim jarayonini rejalashtirish, tashkil etish, monitoring qilish va sifatini nazorat qilish kabi boshqaruv funksiyalari tahlil qilinadi. Shuningdek, sun'iy intellekt vositalari, raqamli platformalar, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish va infratuzilmani takomillashtirish masalalari ko'rib chiqiladi. Muallif masofaviy ta'limni tizimli boshqarish orqali oliy ta'limda sifat, uzluksizlik va tenglikni ta'minlash mumkin, degan xulosaga keladi.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, boshqaruv, oliy ta'lim, raqamli ta'lim, sun'iy intellekt, ta'lim sifati.

Abstract: This article examines the effective management of distance education processes in Uzbekistan's higher education system. In the wake of global digital transformation and the COVID-19 pandemic, distance education has emerged as a key tool for maintaining the continuity of learning. However, its success depends not only on technological infrastructure but also on how well the process is managed. The study

analyzes core management functions—planning, organizing, monitoring, and quality assurance—within the context of digital education. It also explores the use of artificial intelligence tools, digital platforms, development of educators’ digital competencies, and improvements to educational infrastructure. The author concludes that systematic management of distance learning can enhance quality, accessibility, and continuity in higher education.

Keywords: distance education, management, higher education, digital learning, artificial intelligence, education quality.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы эффективного управления процессом дистанционного обучения в системе высшего образования Узбекистана. В условиях глобальной цифровой трансформации и пандемии COVID-19 дистанционное обучение стало ключевым инструментом обеспечения непрерывности образовательного процесса. Однако его успешность зависит не только от технологической базы, но и от качества управления этим процессом. В исследовании анализируются основные управленческие функции — планирование, организация, мониторинг и контроль качества. Особое внимание уделяется применению инструментов искусственного интеллекта, цифровых платформ, развитию цифровых компетенций преподавателей и совершенствованию инфраструктуры. Автор приходит к выводу, что системное управление дистанционным обучением способствует повышению качества, доступности и устойчивости высшего образования.

Ключевые слова: дистанционное обучение, управление, высшее образование, цифровое обучение, искусственный интеллект, качество образования.

XXI asrning ikkinchi o'n yilligidan boshlab, global raqamli transformatsiya ta'lim tizimining deyarli barcha bosqichlariga sezilarli ta'sir ko'rsata boshladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) keng joriy etilishi, internet tarmog'ining ommalashuvi, sun'iy intellekt (SI) vositalarining ta'lim jarayoniga singdirilishi natijasida an'anaviy auditoriya asosidagi ta'lim shakllari asta-sekin yangi, moslashuvchan, innovatsion ta'lim formatlari bilan boyitilmoqda. Xususan, masofaviy ta'lim tizimi zamonaviy ta'lim paradigmasining ajralmas qismi sifatida shakllanmoqda. Ushbu ta'lim shakli nafaqat texnologik taraqqiyot mahsuli, balki global pandemiya sharoitida yuzaga kelgan majburiy ehtiyojning ham mahsulidir.

COVID-19 pandemiyasi dunyo ta'lim tizimiga bevosita ta'sir qilgan favqulodda holatlardan biri sifatida, oliy ta'lim muassasalarini qisqa muddat ichida masofaviy o'qitish formatiga o'tishga majbur qildi. Bu vaziyat o'z-o'zidan masofaviy ta'lim jarayonining tashkiliy, texnologik va metodologik jihatdan puxta boshqarilishini zaruratga aylantirdi. O'zbekistonda ham ta'lim tizimi bu chaqiriqqa tezkor javob berdi: o'quv mashg'ulotlari Zoom, Moodle, Google Classroom kabi platformalar orqali tashkil qilindi, davlat tomonidan maxsus teledarslar uzatildi. Ammo bu holat muammolarni ham yuzaga chiqardi — xususan, professor-o'qituvchilarning raqamli savodxonligi yetarli emasligi, pedagogik jarayon monitoringi mexanizmlarining yo'qligi, infratuzilmaning turli OTMlar kesimida bir tekis rivojlanmaganligi kabi masalalar boshqaruvning muhimligini yana bir bor isbotladi.

Shu nuqtai nazardan, masofaviy ta'limni nafaqat zamonaviy texnologiyalarni qo'llash sifatida, balki uni tizimli tarzda boshqarish zarurati ham dolzarb ilmiy-tadqiqot yo'nalishiga aylandi. Masofaviy ta'limni samarali boshqarish quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: rejalashtirish, tashkiliy tuzilmani shakllantirish, pedagogik resurslar bilan ta'minlash, monitoring va baholash tizimini joriy qilish, ta'lim sifatini doimiy ravishda tahlil qilish va

rivojlantirish. Bu jarayonlar bir butun boshqaruv mexanizmi sifatida qaralmasa, masofaviy ta'lim faqat texnik tajriba darajasida qolib ketadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 3-oktabrda qabul qilingan 559-sonli qarori bilan masofaviy ta'limning huquqiy, tashkiliy va texnik asoslari belgilanib, oliy ta'lim muassasalari oldiga bir qator aniq vazifalar qo'yildi. Ushbu hujjatga muvofiq, har bir bakalavriat yo'nalishida masofaviy shaklda maksimal 300 nafar, magistratura bosqichida esa 30 nafar talaba qabul qilinishi mumkinligi ko'rsatib o'tildi. Qarorda shuningdek, ta'lim jarayonini sifatli boshqarish uchun har bir OTMda Learning Management System (LMS) joriy etilishi, zamonaviy internet infratuzilmasi, elektron ta'lim resurslari va texnik yordam xizmatlari faoliyati yo'lga qo'yilishi lozimligi belgilangan¹.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yil holatiga O'zbekistonning 213 ta oliy ta'lim muassasasidan kamida 80 tasi LMS platformalarini faol qo'llayotgan bo'lsa², 2022-yilda masofaviy shaklda tahsil olayotgan talabalar soni 19 069 nafarni tashkil qilgan.³ Bu raqamlar masofaviy ta'limning mamlakat oliy ta'lim tizimidagi real holatini aks ettiribgina qolmay, balki bu tizimni yanada samarali boshqarish zarurligini ham ta'kidlaydi.

Ushbu maqola aynan ana shu ehtiyojdan kelib chiqqan holda, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim jarayonini boshqarish masalasini chuqur tahlil qilish, mavjud muammolar va imkoniyatlarni aniqlash, ilg'or xalqaro yondashuvlarni o'rganish hamda milliy modelni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga

¹ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 3-oktabrda qabul qilingan 559-sonli "Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'limni tashkil etish to'g'risida"gi Qarori.

² "O'zbekiston oliy ta'limida raqamli transformatsiya jarayonlari", Higher Education in Uzbekistan, 2023-yil statistik sharhi.

³ "University Students and Teachers' Experiences with Distance Education in Uzbekistan", 2022, Open Access Journal, Vol. 11(2).

qaratilgan. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, u masofaviy ta'limga faqat texnologik yondashuv emas, balki tizimli boshqaruv yondashuvi orqali qarashni taklif qiladi.

O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi qonunining yangi tahriri ta'lim sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etishning me'yoriy-huquqiy asoslarini mustahkamladi. Xususan, mazkur qonunning 16-moddasida masofaviy ta'lim ta'lim oluvchilarning o'quv rejalari va dasturlariga muvofiq, zarur bilim, ko'nikma va malakalarni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va internet tarmog'i orqali masofadan turib egallashiga yo'naltirilgan shakl sifatida belgilangan. Ushbu modda asosida masofaviy ta'limni tashkil etish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi. Bu esa ushbu ta'lim shaklini nazorat qilish va strategik boshqarishning institutsional mexanizmlarini ishlab chiqish zarurligini ham ko'zda tutadi.⁴

Masofaviy ta'limni muvaffaqiyatli boshqarish o'z navbatida bir nechta boshqaruv darajalari va vazifalarini integratsiyalashgan holda amalga oshirishni talab etadi. Bu jarayonda strategik rejalashtirish, tashkiliy tuzilmani optimallashtirish, o'quv jarayonini raqamlashtirish, monitoring va sifat tahlili markaziy ahamiyat kasb etadi. Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'limni boshqarish uchun maxsus boshqaruv modellarining ishlab chiqilishi, ya'ni akademik menejment va raqamli texnologiyalar integratsiyasiga asoslangan yondashuvlar talab etiladi. Boshqaruvning muhim elementi sifatida professor-o'qituvchilarning raqamli pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish tizimi shakllanishi lozim — bu esa alohida o'quv dasturlar, amaliy mashg'ulotlar, malaka oshirish kurslari orqali amalga oshirilishi zarur.

⁴ O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi Qonuni. //Toshkent sh.,2020 yil 23 sentabr, O'RQ-637-son.

Afsuski, bu holat masofaviy ta'lim jarayonining barqaror va sifatli tashkil etilishi uchun tizimli xatar hisoblanadi. Agar pedagog kadrlar raqamli muhitda dars berish bo'yicha yetarli tayyorgarlikka ega bo'lmasa, ta'lim sifati, o'quvchi bilan samarali aloqaning mavjudligi, individuallashtirilgan yondashuv kabi mezonlar izchil ta'minlanmaydi.

Shu nuqtai nazardan, masofaviy ta'limni samarali boshqarish — bu faqat texnologik masala emas, balki ilmiy asoslangan boshqaruv tizimlarini ishlab chiqishni, o'qituvchi malakasini rivojlantirishni, didaktik resurslarni takomillashtirishni va pedagogik monitoring mexanizmlarini uzviy uyg'unlashtirishni talab qiluvchi murakkab tizimli jarayondir.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi Qonuni. //Toshkent sh.,2020 yil 23 sentabr, O'RQ-637-son.
2. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida. Toshkent sh., 2019 yil 8 oktabr, PF-5847-son
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 3-oktabrda qabul qilingan 559-sonli "Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'limni tashkil etish to'g'risida"gi Qarori.
4. "O'zbekiston oliy ta'limida raqamli transformatsiya jarayonlari", Higher Education in Uzbekistan, 2023-yil statistik sharhi.
5. "University Students and Teachers' Experiences with Distance Education in Uzbekistan", 2022, Open Access Journal, Vol. 11(2)
6. Abdukadirov A.A., Pardayev A. X. Masofali o'qitish nazariyasi va amaliyoti.Monografiya /red. M. Sodikova. - T.: O'zbekiston Respublikasi fanlar Akademiyasi " FAN " nashriyoti, 2009. - 146 b.

7. Raximov O.D., Chorshanbiyev Z.E., Raximov A.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida masofaviy ta’limni tashkil etish. Monografiya. // Qarshi, “Intellect”nashriyoti, 2021. - 114b.
8. Зайченко Т.П. Основы дистанционного обучения: Теоретико-практический базис: Учебное пособие. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2004. - 169 с.
9. Parpiyev A., Maraximov A., Hamdamov R., Begimkulov U., Bekmuradov
10. M., Tayloqov N. Elektron universitet. Masofaviy ta’lim texnologiyalari O‘zME davlat ilmiy nashriyoti. -T.: 2008, 198 b.